

Власта М. Сучевић

Висока школа за образовање васпитача
Крушевац

Весна М. Живановић

ВШСС за образовање васпитача
Киkinда

УДК: 37.014:006.73(4)

373.3/4:006.73

ИД БРОЈ: 188146700

Стручни рад

Примљен: 8. 4. 2011

Прихваћен: 10. 10. 2011.

САМОВРЕДНОВАЊЕ ШКОЛЕ У ФУНКЦИЈИ СТРУКТУРЕ ЕВРОПСКОГ КОНЦЕПТА КВАЛИТЕТА ОБРАЗОВАЊА

Апстракт: Квалитетно образовање укључује циклично смењивање самовредновања и развојног планирања. Самовредновање основне школе је поступак којим се процењује сопствени резултат. Самовредновање је поступак којим се процењује сопствена пракса и сопствени рад школе и наставника; интерно/унутрашње вредновање неког аспекта рада школе. Показује да ли су и колико активности које се предузимају ефикасне, тј. да ли дају одговор на питање колико је наша школа добра. Самовредновање је основа система обезбеђења квалитета и претходи развојном планирању, те се даље циклично смењују. У процесу самовредновања можемо користити различите методе. Томе служе различити протоколи који су доступни у одређеној литератури и били су, на пример, у функцији неког истраживања, али се конструишу и инструменти за конкретне потребе вредновања у школи. Свеобухватно самовредновање/вредновање се спроводи ради добијања шире слике о целокупном раду и животу школе. Делимично самовредновање/вредновање има за циљ детаљније сагледавање одређених аспеката живота и рада школе како би се поједине кључне области или подручја могли задржати као одређени квалитет школе или како би се могле даље унапредити. У сврху даљег унапређивања рада основне школе, акценат вредновања се обично ставља на области и аспекте које је неопходно развијати.

Кључне речи: самовредновање, развојно планирање, квалитет образовања, европски концепт образовања

УВОДНА РАЗМАТРАЊА

У циљу унапређења квалитета образовања у нашим школама у току су процеси самовредновања и развојног планирања. То су два међусобно повезана процеса који следе један из другог. Потреба за спровођењем процеса самовредновања у школама је потребна да би се стекао увид каква је школа, шта је то што представља њене добре стране, а која је то област рада коју треба унапређивати.

Самовредновање и развојно планирање је објективно тешко реализовати ако не постоји квалитетан *џимски рад* свих запослених у школи који делегирају одговорност запосленима који чине *џим за самовредновање и стручни актив за развојно планирање*. Процес и резултати самовредновања и развојног планирања треба да буду производ рада свих запослених у школи, ученика, родитеља, представника школског одбора и локалне заједнице.

Како организовати процес самовредновања у школи? Први корак је избор тима за самовредновање који ће у сарадњи са наставницима изабрати кључну област која ће се вредновати. Веома је важно да школа изради сопствене процедуре и план за самовредновање. Приручник за самовредновање садржи кључне области које покривају читав рад школе. Свака кључна област има своја подручја вредновања која конкретизују кључне области и показатеље који ближе одређују садржаје и активности које се вреднују.

Наредни корак треба да пружи одговоре на питања како доћи до доказа, односно које су технике и инструменти који ће се користити, те на који начин и од кога ће се тражити мишљење (наставници, ученици, родитељи, представници локалне заједнице...) чиме могу да се документују/докажу. Након тога, следи обрада и анализа добијених резултата до којих се дошло различитим техникама и инструментима. Важно је у школи обезбедити анонимност података, начин чувања, а посебно предупредити злоупотребу и отворено рангирање појединаца. Неопходно је упознати учеснике са добијеним подацима кроз извештавање. Извештаји би требало да садрже и предложене мере за унапређење у оним делатностима у којима је то неопходно, а показало се као приоритет. Наведене мере су полазна тачка акционог плана којим се унапређује рад школе у конкретној области. Акциони план треба да дефинише активности које ће се предузети, именује носиоце активности, одреди временску динамику реализације и на који ће се начин пратити њихова реализација. Акциони план може бити саставни део школског развојног плана.

Развојни план је стратешки план развоја школе којим се дефинишу приоритети у оквиру образовно-васпитног рада који се унапређују и развијају. “Развојни план је документ који се доноси за период од 3 до 5 година и у његову израду и реализацију треба да буду укључени сви који су непосредно или посредно укључени у рад школе (наставници, запослени у школи, ученици, родитељи, представници локалне заједнице)” (*Квалитетно образовање за све*, 2004). Да би се издвојили приоритети за унапређење, мора се поћи од резултата самовредновања и анализе стања у самој школи. Резултати анализе дају слику о функционисању школе, њеним снагама, слабостима и ресурсима из различитих углова (наставници, родитељи, ученици, представници локалне заједнице), у свим областима, на почетку развојног периода и у области наставе и ваннаставних активности, стручног усавршавања наставника, организације рада, руковођења, атмосфере и комуникације, сарадње са локалном заједницом. На основу тога се дефинише мисија школе и визија као слика школе са свим њеним специфичностима за период развоја (3–5 година),

оно што се жели постићи. Имајући у виду добијене резултате, актив за развојно планирање, наставничко веће, представници школског одбора и ученика, дефинишу области промена и приоритетне потребе развоја у оквиру тих области на заједничком састанку (разговори о развоју школе). Добијени приоритети се дефинишу кроз развојне циљеве који одговарају на то шта се унапређује. Циљеви се даље конкретизују кроз задатке који дају конкретне смернице како промену уводимо, а активности сваки задатак конкретније разрађује.

Праћење реализације олакшавају дефинисани критеријуми евалуације, којим се инструментима вреднује и ко су њихови носиоци. Због тога је важно да се јасно и конкретно дефинишу критеријуми који ће нам указати да су циљ и задаци остварени.

Школски развојни план разматра наставничко веће, а усваја школски одбор. Школски развојни план није коначан документ, већ у развојном процесу отворен за корекције, дораде, промене у складу са самим током развоја и специфичностима школе.

САМОВРЕДНОВАЊЕ РАДА ОСНОВНЕ ШКОЛЕ

Поступак самовредновања део је процеса којим се обезбеђује унапређење квалитета основног образовања. „Самовредновање је прикупљање и вредновање информација о дјелатности и учинцима“ (Јурић, 2007). Самовредновање школе је поступак којим се процењује сопствени учинак. „Самовредновање је поступак којим се процењује сопствена пракса и сопствени рад; интерно/унутрашње вредновање неког аспекта рада школе. Показује да ли су и колико активности које се предузимају ефикасне, тј. да ли дају одговор на питање колико је добра наша школа. Самовредновање је основа система обезбеђења квалитета.“ (*Приручник о самовредновању*, 2004). Самовредновање школе има искључиво развојну функцију. Оно је добар инструмент за проверу и јачање школе, за подстицање унапређивања квалитета, за боље планирање и унапређивање рада у одељењу, школи и локалној заједници. Циљ самовредновања је да самовредновањем „треба доћи до података о постојећем стању и положају. Поред прикупљања информација она је истодобно процес унутар којег постаје јаснији положај школе, школског стручног особља (тима) или школске управе. Самовредновање појашњава постављене циљеве и вриједности. Самовредновање се у правилу оријентира на формулирање унутарњих критерија. То је ипак могуће обазирати се на дефиниране или наслуђујуће вањске критерије“ (Јурић, 2007).

За идентификацију остварености једног циља може се користити више показатеља. „Прије самовредновања потребно је утврдити који су били циљеви, у коју су сврху прикупљени подаци. Тада ваља утврдити што, гдје и како и колико често треба вредновати. Коначно треба изабрати поступке. Након проведбе треба резултате вредновати, конзеквенце извести из повезаности циље-

ва и цјелокупних резултата како би резултати `дјеловали` на постављање нових циљева. Самовредновање у школи се непосредно доводи у везу с праћењем које се пак односи на прикупљање и вредновање неке дјелатности и учинака. Вредновање, било унутарње или вањско, прати и вредновање дјелатних особа“ (Исто). Самовредновање је процес који треба пружити податке о тренутном стању неког сегмента делатности одређене школе или свеукупне делатности те школе. „Поред прикупљања информација самовредновање је истодобно процес с помоћу којег постају јаснија рјешења неког критичног стања у некој школи, што за школу има велико значење. Самовредновање омогућава јасније постављање циљева и смјер даљњег дјеловања. То значи да самовредновање треба добити видљиве и јасне судове/закључке како дјелатницима у школи тако и онима изван школе који дјелују у подручју одгоја и образовања.

- Стога се каже да је вредновање сустванно прикупљање, анализа и оцјенљивање информација о школском раду и истодобно је настојање за разумијевањем квалитете школе, с намјером даљњег развоја.
- Вредновање опћенито помаже у преиспитивању полазишта и претпоставки, постављању нових питања, реалистичном приступу којег захтијева нека пракса и указивању на бројне детаље који утјечу на школску свакодневицу.
- Обилежја вредновања указују и на то да је она одређена временским терминима, обухваћа анализу и вредновање, оријентира се спрам егзактних критерија као полазних тачака за анализу и вредновање и доноси конкретну корист“ (Исто).

Слика бр. 1. Евалуацијски круг¹

¹ Слика преузета из *Школски курикулум, Јурић*, www.os.ilok.hr/upload/os-ilok/multiststic

Самовредновање омогућава јасније постављање циљева и указује на даљи смер деловања. То значи да самовредновање треба показати видљиве и јасне судове/закључке како свим радницима у школи и онима који су носиоци наставног процеса, тако и онима ван школе који су повезани са образовним процесом.

Најважнији аспект самовредновања је извор информација. Врло је значајна детекција извора информација, који унутар школе могу бити: самопосматрање, директне изјаве учитеља, ученика и родитеља и самовредновање индикатора и резултата.

Категорије и индикатори самовредновања по Јурићу (2007) јесу: темелна гарнитура самовредновања састоји се од постављања циља, описивања, разраде система КИС (категорије, индикатори, стандарди), израде инструмената, примене, поступања. Сви су кораци неопходни да би се проучили објективни показатељи и тиме одредило даље поступање с резултатима у смислу даљег развијања квалитета школе.

С обзиром да вредновање представља прикупљање, анализу и оцену информација о школском раду, оно доприноси и настојању унапређивања квалитета школе и даљег развоја школе. „То, другим ријечима, значи да се вредновањем осигурава и квалитет развоја јер она помаже у преиспитивању полазишта и претпоставки развоја, постављању нових питања, реалистичном приступу којег захтијева нека пракса и указује на бројне детаље који утјечу на школску свакодневицу. Функције вредновања омогућавају самоспознају

Слика бр. 2. Методе вредновања²

² Слика преузета из *Школски курикулум, Јурић*, www.os.ilok.hr/upload/os-ilok/multististic

јер вредновање захтијева што точнији опис и процјену школскога рада који се односи на рад унутар школе и одјеке изван школе. То се једнако односи на развој школе, припремање одлука о јасним стандардима квалитете (индикатори) и даљњим суставним развојем, те на успостављање одговорности у школском раду“ (Исто).

Кораци у самовредновању по Јурићу (2007):

- Избор подручја вредновања и објашњење циљева евалуације
- Усаглашавање критерија вредновања и индикатора квалитета
- Приступање подручју скупљања и анализе података и плана вредновања података
- Прикупљање података и похрањивање података
- Анализа и вредновање (вредновање – оцењивање) података
- Извођење закључака и планирање следећих корака

У процесу самовредновања можемо користити различите методе. Томе служе различити протоколи који су доступни у одређеној литератури и били су, на пример, у функцији неког истраживања, али се конструишу и инструменти за конкретне потребе вредновања у школи (нпр. инструменти дати у *Приручнику за самовредновање* Министарства просвете Р. Србије, 2004).

ОБЕЗБЕЂИВАЊЕ КВАЛИТЕТА РАДА ОСНОВНЕ ШКОЛЕ САМОВРЕДНОВАЊЕМ

Основни задатак образовних система у свету је да се установи квалитет рада школе, те да се успостави и обезбеди квалитет рада свих васпитно-образовних институција. То подразумева:

- одговорност свих актера у образовном систему;
- општеприхваћене и усаглашене стандарде квалитета рада школе;
- примену стандарда у пракси и
- аутономију школа.

Један од најделотворнијих механизма за обезбеђење квалитета је самовредновање“ (Приручник за самовредновање, 2004). Приликом самовредновања укључујемо низ актера који могу да нам одговоре на претходна питања. То су сами наставници и учитељи, ученици, руководећа служба и, наравно, сами родитељи.

Наставник/учитељ је главни актер у самовредновању једне школе, што у процени сопственог рада, то и у укључивању ученика и родитеља у процес самовредновања. „Самовредновање, посматрано из угла наставника, значи стални процес спровођења, анализирања, кориговања и планирања сопствене наставне праксе и сопственог доприноса целокупном животу и раду школе. Сасвим поједностављено, самовредновање значи стално постављање питања: Шта сам урадио/ла добро, чиме сам задовољан/на? Шта сам могао/ла боље? Које сам циљеве постигао/ла, а које нисам? Шта је прошло боље/горе

него што сам очекивао/ла? Да ли сам поклонио/ла пажњу сваком ученику на прави начин? Шта још треба да знам да бих следећи пут био/била бољи/а? На који начин могу допринети побољшању сопствене праксе и раду школе у целини?“ (Исто).

Осим наставника, реалну процену стања школе могу да дају и сами ученици. „Самовредновање ученику омогућује да објективно сагледава и развија способности које ће му помоћи да створи навику да планира, прати, вреднује и унапређује своје активности у школи. Тако се ствара култура вредновања како сопственог рада, тако и рада других“ (Исто).

Руковођење и организација рада школе, као важан сегмент, сасвим логично намеће потребу да директор или чланови школске или локалне управе провере сопствену ефикасност и ефективност ради организовања и обезбеђивања што квалитетнијих услова за рад ученика и запослених.

Последњу карикатуру у процени квалитета рада школе дају и сами родитељи. „Родитељу, као неизоставном партнеру школе, укључивањем у процес самовредновања, обезбеђује се могућност да личним учешћем, као и проценом рада других, доприноси објективнијој и реалнијој слици школе, да одлучује и спроводи акције за унапређење рада школе“ (Исто).

Самовредновањем се подразумева да је школа спремна прихватити одговорност за сопствено деловање, рад и развој. Одговорност се скида са спољашњег евалуаторског апарата, који више није једини и основни евалуатор рада једне школе. Међународна искуства показују да је самовредновање веома битан сегмент рада, развоја и евалуације деловања једне васпитно-образовне институције. У земљама Европске уније и другим развијеним земљама самовредновање је прихваћено као најефикаснији механизам за унапређење квалитета рада једне школе.

САМОВРЕДНОВАЊЕ У ЗЕМЉАМА ЕУ И РЕГИОНА

Глобални модел самовредновања већ је развијен у склопу европског пројекта *Evaluating Quality in School Education 1* који је 1997. и 1998. године реализован у осамнаест европских земаља. Успех тог пројекта као резултат условио је доношење Декларације (Конференција у Бечу 2) којом се школе, сви корисници система образовања, националне владе и Европска комисија позивају да промовишу самовредновање као делотворну стратегију за унапређивање квалитета основних школа. Приступ је широко прихваћен након Препоруке Европског парламента и Већа Европе о сарадњи на унапређивању квалитета образовања у Европи. Самовредновање се користи као интегрални механизам за унапређивање квалитета образовања у готово свим европским земљама.

У Шкотској самовредновање школа није законски обавезно. „Ипак школе су законски дужне припремати годишњи школски развојни план и изве-

штај о извршавању плана и сопственом напредовању (*Standards in Scotland's Schools Act, 2000*)“ (*Школски програма*, 2003). Постоји и јединствени приручник о томе како проводити самовредновање и од свих школа се очекује да се укључе у самовредновање и планирање сопственог развоја. Школе морају редовито публиковати извјештаје о сопственим стандардима квалитета. Национални инспекторат (*Her Majesty's Inspectorate of Education – HMIE*) пружа подршку школама у спровођењу самовредновања и даје упутства како припремати извештаје. Коришћење резултата ученика на националним испитима у Шкотској служи као основни критериј за закључивање о квалитету школа. Развијен је врло прецизан систем од 33 индикатора квалитета и детаљно разрађен систем показатеља квалитета груписаних у седам кључних области. „Национално прихваћен скуп показатеља квалитета користе школе приликом самовредновања, али и инспекција за обезбеђивање квалитета приликом спољашњег вредновања“ (*Приручник о самовредновању*, 2004).

У Енглеској не постоји формална обавеза школа да примењују самовредновање. Ова је пракса међутим широко распрострањена, јер Офстид (*Office for Standards in Education*) и QCA (*Qualifications and Curriculum Authority*) снажно наглашавају важност развојног планирања у школама утемељеног на самовредновању. Од школа се очекује да континуирано и активно прате свој рад у интервалима између годишњих инспекцијских посета. Морају имати дефинисану развојну стратегију која укључује анализу постигнућа ученика, анализу остваривања циљева, планирање акција и властито вредновање. „Редовно се публикују резултати рада и самовредновања у годишњим извештајима који су првенствено намењени родитељима“ (Исто).

У Холандији такође не постоји формалан захтев нити обавеза школа да проводе самовредновање, но школе су снажно охрабриване да то чине. Оне су, наиме, законски дужне развијати унутрашњу политику одржавања и унапређивања квалитета. Законом о супервизији утврђено је да инспекција мора да користи податке добијене на основу самовредновања школе као полазну основу за спољашње вредновање школе. Пошто је развијено национално тестирање, кључни аспект самовредновања је одређен успехом ученика на националним тестовима постигнућа. Управо због односа између самовредновања и инспекције, као и због чињенице да је обезбеђивање квалитета кључна област инспекцијског надзора, готово све школе су започеле процес самовредновања.

У Аустрији је самовредновање школа део ширег „Curriculum '99“ концепта. Тај концепт пружа школама више слободе и аутономије у планирању и од њих тражи више одговорности за квалитету образовања коју пружају својим ученицима. Свака школа мора дефинисати свој „Школски развојни програм“. Овај школски програм служи као оквир за самовредновање. Кључна подручја квалитета која морају бити покривена су: учење и поучавање, школско-разредна клима, сарадња школе са спољним партнерима и њени односи с јавношћу, руковођење школом и професионални развој особља.

Словенски концепт самовредновања школе је још у процесу обликовања и проверавања. „Започети су послови на успостављању механизма, активности и мера које омогућавају очување постојећих квалитета и повећање квалитета на подручјима са слабијим резултатима. Пројекат *Плаво око* бавио се установљавањем и осигуравањем квалитета у васпитању и образовању“ (Исто).

У Хрватској, слично као и у Словенији, започет је посао на увођењу самовредновања ради унапређивања квалитета образовања. У току је пројекат *Самовредновање школа у функцији унапређивања квалитета образовања* који се спроводи у неколико основних и средњих школа које су се пријавиле за учешће у пројекту. Полазећи од позитивних искустава у ЕУ и помоћу непосредне комуникације с институцијама које руководе и потичу самовредновање у европским школама, разрађен је приступ који се управо тестира. Приступ сматра да школа, коју чине сви наставници, ученици и родитељи, мора и може сама најбоље одговорити на три кључна питања:

- Каква смо ми школа?
- Како то знамо?
- Што можемо чинити да будемо још бољи?

У Хрватској се, да би се одговорило на ова питања, школе морају ангажовати и покренути низ активности:

- извршити детаљну самоанализу помоћу посебно развијених упитника које попуњавају директори, наставници, ученици и родитељи,
- извршити самовредновање – уочавање властитих предности, недостатака и могућности,
- одредити властите развојне приоритете и циљеве.

„Овим се приступом пружа могућност школама да у складу са својим специфичним увјетима и специфичном унутрашњом динамиком самостално креирају властити развој. Очекује се да ће позитивни учинци овог приступа утјецати на подизање разине аутономије и одговорности школа за властити развој. Остварена саморегулација значајно би могла побољшати опће школско озрачје, осјећај заједништва и разину мотивираности свих укључених“ (пројекат *Самовредновање школа у функцији унапређивања квалитета образовања*, 2004). Позитивни исходи у Р. Хрватској већ развијени ће се понудити свим школама као заједничка, јединствена методологија за унапређивање квалитета рада школа.

ПОКАЗАТЕЉИ КВАЛИТЕТА, ПРИНЦИПИ, ПРАВИЛА И ОБИМ У САМОВРЕДНОВАЊУ ШКОЛЕ

Документ „Школа по мери деце“ садржи главне карактеристике успешне школе у кључним областима квалитета. Намењен је свим актерима (школама, родитељима, локалној заједници) који су укључени у васпитно-обра-

зовни процес. Представља основ за развој процеса и механизма за самовредновање школе. Према примерима прикупљеним из образовне праксе земаља ЕУ, утврђене су кључне области у самовредновању (*Квалитетно образовање за све*, 2004):

1. школски програм и годишњи програм рада школе,
2. настава и учење,
3. постигнућа ученика,
4. подршка ученицима,
5. етос,
6. ресурси и
7. руковођење, организација и обезбеђење квалитета.

ШТА ВРЕДНУЈЕМО?

Да би се сагледао квалитет рада школе у целини, потребно је размишљати о условима у којима школа ради, процесима који се дешавају у школи и продуктима, исходима или резултатима које школа постиже.

Слика бр. 3. Шта вреднујемо?

Ове три категорије су биле основ за дефинисање и утврђивање кључних области. Шта се може вредновати у кључним областима?

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ГОДИШЊИ ПРОГРАМ РАДА ШКОЛЕ

Вредновањем квалитета школског програма процењујемо: његову структуру, квалитет наставне понуде, усклађеност са специфичностима и потребама ученика, везу развојног плана са резултатима самовредновања школе.

НАСТАВА И УЧЕЊЕ

У овој области се прате и вреднују: планирање и припремање наставе и других облика образовно-васпитног рада, реализација наставе, активности ученика, начин учења, оцењивање, праћење, извештавање.

ПОСТИГНУЋА УЧЕНИКА

У овој области могуће је вредновати: успех у учењу (на нивоу разреда, одељења, школе), квалитет знања, постигнућа ученика на квалификационим и пријемним испитима и такмичењима, мотивацију ученика, вредности код ученика.

ПОДРШКА УЧЕНИЦИМА

Област у којој се сагледава: квалитет бриге о ученицима, подршка њиховог учења, социјалног и личног развоја, професионалне оријентације.

ЕТОС

Област у којој се вреднује: квалитет климе и односа у школи и у окружењу, заједништва, сарадње, осећај припадности школи и окружењу, једнакост, правичност, партнерство.

РЕСУРСИ

У овој области се вреднују: кадар, простор, опрема, располагање финансијским средствима.

РУКОВОЂЕЊЕ, ОРГАНИЗАЦИЈА И ОБЕЗБЕЂИВАЊЕ КВАЛИТЕТА.

Област у којој се вреднују: професионална компетенција, умеће и способност руководиоца, ефикасност руковођења, тимски рад, школски менаџмент, планирање и остваривање школског развојног плана, извештавање о квалитету рада, обезбеђивање квалитета.

Самовредновање је континуиран процес у коме се школа не бави само сагледавањем резултата, већ и проценом колико су ефикасне активности које делимично или у потпуности зависе од актера у једној образовно-васпитној установи. У том смислу, у процесу самовредновања се препоручује поштовање одређених принципа.

1. Потребно је сагледати чињенице и појаве са више аспеката и упоредити податке добијене од различитих учесника.
2. Подаци прикупљени различитим инструментима се обрађују и анализирају.
3. Мора се обезбедити анонимност података и њихова заштита од злоупотребе. Правила доступности и употребе података морају бити потпуно јасна.
4. Брига за квалитет треба да буде професионална и заједничка одговорност свих запослених у школи; слабе стране се морају решавати као заједнички проблем, а не као проблем појединаца.
5. О резултатима самовредновања треба обавестити све заинтересоване стране, при чему се добијени резултати не могу користити за рангирање појединаца или школа.
6. Планирани кораци треба да буду доступни и остварљиви, али увек треба имати на уму ширу перспективу процеса.
7. Тек када се у основним цртама упозна целина, школа може да утврди приоритете и да се бави обезбеђивањем и унапређивањем квалитета на ужем подручју.
8. Школе треба да израде и усвоје правила и процедуре за извођење самовредновања која садрже:
  - основна начела за обезбеђивање одговарајуће климе и културе (правила комуникације);
  - правила чувања, заштите и располагања подацима;

- начин обрађивања података;
- инструменте за праћење и вредновање квалитета рада школе
(Према: *Приручник о самовредновању*, 2004)

Што се тиче нивоа и обима вредновања, њиме се може обухватити:

1. систем образовања у целини,
2. поједини делови, нпр. све основне школе,
3. појединачне школе,
4. поједини разред или одељења.

На сваком од наведених нивоа могу се вредновати кључне области или њихови делови, поједина подручја вредновања или поједини показатељи.

ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА

Према обиму, самовредновање/вредновање може бити свеобухватно или делимично. Ако је самовредновање усмерено на одређено питање или проблем, школа не мора процењивати једну или више кључних области у целини, већ ће изабрати неколико показатеља из различитих кључних области. Свеобухватно самовредновање/вредновање се спроводи ради добијања шире слике о целокупном раду и животу школе. Делимично самовредновање/вредновање има за циљ детаљније сагледавање одређених аспеката живота и рада школе како би се поједине кључне области или подручја могли задржати као одређени квалитет школе или како би се могле даље унапредити. У сврху даљег унапређивања рада основне школе акценат вредновања, се обично ставља, на области и аспекте које је неопходно развијати.

ЛИТЕРАТУРА

- Brajša, P. (1995): *Sedam tajni uspešne škole*. Zagreb: Školske novine.
- Glasser, W. (2005): *Kvalitetna škola*. Zagreb: Educa.
- Grin, F. (2001): „On Effectiveness and Efficiency in Education: Operationalizing the Concepts“ u: J. Oelkers (ed.) *Futures of Education*.
- Jensen, E. (2003): *Super-nastava*. Zagreb: Educa.
- Jensen, E. (2004): *Različiti mozgovi – različiti učenici*. Zagreb: Educa.
- Colin, T. (2003): *Vođenjem do uspeha*. Zagreb: Mozaik knjiga.
- Jurić, V. (2007): „Kurikulum savremene škole“, u: Previšić, V. (ur.): *Teorije – metodološki sadržaj strukture*. Zagreb: Zavod za pedagogiju Filozofskog fakulteta, Školska knjiga.

Квалификационо образовање за све: изазови реформе образовања у Србији, Министарство просвете и спорта Р. Србије, Београд, 2004.

Kelly M., Grenfell, M., Allan, R., Kriza, C. (2004): *European profile for language teacher education: a frame of reference*. Southampton. UK: Southampton University – Brussels: European Commission.

Kleuf, J. (2006): *Regional tuning – towards the European Higher Education Area*. Belgrade: Centre for Education.

Klipperf, H. (2001): *Kako uspješno učimo u timu*. Zagreb: Educa.

Приручник за самовредновање рада школе, Министарство просвете и спорта Р. Србије, British Council, Просветни преглед, Београд, 2004.

Srića, V. (1992): *Upravljanje kreativnošću*. Zagreb: Školska knjiga.

Srića, V. (2003): *Inovativni menadžer u 100 lekcija*. Zagreb: Znanje.

Srića, V. (2003): *Kako postati pun ideja*. Zagreb: MEP Consult.

Ратковић, М. (2006): *Планирање и евалуација*. Нови Сад: Мисао.

Vlasta M. Sučević

Vesna M. Živanović

SELF-EVALUATION OF THE SCHOOL IN THE FUNCTION OF THE STRUCTURE OF THE EUROPEAN EDUCATIONAL QUALITY CONCEPT

Summary: The qualitative education includes cyclical self-evaluation and the developmental planning. The self-evaluation of the primary school is the process that self-evaluates one's own results. Self-evaluation is the process that evaluates the one's own practice and the work of all teachers and school as well. It also shows in what way the activities are effective and is our school good enough. The self-evaluation is the base of the quality assurance and precedes the developmental planning. In the process of self-evaluation we may use different methods. The whole self-evaluation is being completed because of gaining the broader picture about the entire school work and life. The partial self-evaluation has a purpose of taking into consideration some specific aspects of a school work and life in detail.

Key words: self-evaluation, developmental planning, the educational quality, the European concept of education